

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 106 (1993)

Artikel: Societad Retorumantscha : Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun : rapport dal chauredactur per la perioda dals 1. da schaner 1992 enfin ils 31 da december 1992
Autor: Giger, Felix
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-235856>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 02.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Societad Retorumantscha Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Rapport dal charedactur per la perioda dals 1. da schaner 1992 enfin ils 31 da december 1992

Cuntegn

1. Redacziun e publicaziun
 - 1.1. Redacziun
 - 1.2. Publicaziun
 - 1.3. Stab da redacziun
2. Infrastructura, lavurs internas
 - 2.1. Cartoteca maistra
 - 2.1.1. Reordinaziun
 - 2.1.2. Excerpts
 - 2.1.3. Register dals chavazzins e renviaments
 - 2.2. Biblioteca
 - 2.2.1. Reordinaziun da la part belletristica
 - 2.2.2. Restituiziun dals cudeschs vegls rumantschs retschets en deposit da la LR
 - 2.3. Documentaziun
 - 2.3.1. Copiatura da la glista da las scursanidas da litteratura
 - 2.3.2. Broschura d'infurmaziun davart il DRG
 - 2.4. Forzas auxiliaras
 - 2.5. Dicziunari ed EED
3. Lavurs externas
4. Collavuraziun dal DRG al project dal BREW
5. Relaziuns publicas
 - 5.1. Visitas, infurmaziun
 - 5.2. Congress, colloquis, occurrenz
 - 5.3. Mediums
 - 5.4. Regals a l'Institut
 - 5.5. Referats, publicaziuns

1. Redacziun e publicaziun

1.1. Redacziun

stgatla 258 b	inquagliar – inquisiziunal	KB	158	(Wi.)
stgatla 259 b	insagna – insalar	KB	233	(Se.)
stgatla 260 b	inCUSabel – insinar II	KB	93	(Gi.)
stgatla 261	insincer – instriuono	KB	273	(Gi.)
stgatla 262 a	instrofiEVladad – insturschidamein	KB	108	(To.)
stgatla 262 b	insü – insurvo	KB	120	(To.)
stgatla 262 c	insus – intavolo	KB	135	(To.)
stgatla 263	intaxabel – interlocuziun I	KB	322	(Gi.)
stgatla 264 a	interludi – intimus	KB	287	(Wi.)
	total	KB	1729	

La stad passada ha l'entira squadra da redacziun finalmain pudì cumenzar a rediger al computer. Cunquei che mintga redactur lavura cun sia formataziun persunala, n'èsi betg pli pussaivel d'inditgar il dumber da las paginas redigidas sco fin ussa. Nus ans servin perquai d'ina grondezza mesirabla ed equivalenta per tuts: ils KBs.

1.2. Publicaziun

La midada da l'infrastructura da redacziun e da stampa ha retardà considerablain la publicaziun dal fascichel 117. Il ms. cun ils chavazzins *infadar – infernalmaing* (stgatla 252) è pront per l'impaginaziun. Fatgas las correcturas dal ms. subsequent culs cavazzins *inferozir – infuormatur* (stgatla 253), avain nus material avunda per in fascichel e pudain passar a l'impaginaziun, per la quala nus quintain cun ca. 2 emnas da lavur, cunquai che nus avain anc pitschnas enconuschientschas dals detagls e da las difficultads da questa operaziun. Sch'i na dat nagins impediments, stuessi esser pussaivel da tarmetter a l'expositor l'emprema disquetta impaginada vers la fin da schaner e pauc pli tard ils films al stampadur, uschè ch'il fascichel 117 cumpara la fin da mars/l'entschatta d'avrel. Las provas d'exponer che nus avain fatg èn fitg satisfaschentas.

1.3. Stab da redacziun

Dunna Marga Annatina Secchi ha obtegnì in congedi nunpajà da dus mais. Cun aschuntar sias vacanzas è ella stada absenta 11 emnas naven dals 12 da matg enfin ils 26 da fanadur.

2. Infrastructura, lavurs internas

2.1. Cartoteca maistra

2.1.1. Reordinaziun

La lavur stentusa da reordinaziun da la cartoteca maistra entras noss anteriur charedatur, Alexi Decurtins, è ussa terminada. Grazia al nov urden è la probabilitad che material ed artitgels che tutgan ensemen sajan ussa er da chattar ensemen per ina considerabla pertschientuala pli gronda. Uschia pudain nus er garantir che almain la part la pli impurtanta da noss renviaments na renviechia betg pli sin lemmas fallids u inexistenti (sco per ex. en il tom 6, nua che ca. 15% dals renviaments èn sbagliads ni mainan en il vit).

2.1.2. Excerpts per la cartoteca maistra

Dapi che nus avain il computer vegnan tut ils excerpts per la cartoteca maistra fatgs al computer. Las datas vegnan stampadas sin cedels che nus deponin sco fin ussa.

Nus avain excerptà u laschà excerptar: Il *Grischun Romonsch* 1836-1839 e la *Nova Gasetta Ramonscha* 1840-1841 (20'300 cedels); CAMENISCH, *Stad* (668 cedels).

Kuno Widmer ha excerptà sco adina las *gasettas* rumantschas emnilas da l'onn current. El ha scrit 3543 cedels.

2.1.3. Register dals chavazzins e renviaments

Per iniziativa da l'anteriur charedatur han ins cumenzà l'onn 1987 a copiar ils chavazzins ed ils renviaments en ina glista alfabetica. Las letras M, N, O, P eran finidas. Cun la reordinaziun da la cartoteca maistra è questa lavur daven-tada obsoleta, cunquai ch'il reordinader n'ha betg inditgà las midadas ch'el ha fatg en il decurs da sia restructuraziun. Il register faschess dentant in grond servetsch per nus. El permettess da chattar immediat il dretg chavazzin, cura

ch'i sa tracta da deponer material excerptà, senza stuair ir a tschertgar l'emprim en las stgatlàs. Oravant tut en vista a l'excerptaziun cun il computer fiss el in vair agid. Ins po programmar il computer uschia, ch'el inditgescha tar mintga excerpt automaticamain il chavazzin d'ordinaziun. Perquai duvrain nus dentant ina glista dals chavazzins e renviaments che cumpiglia l'entir alfabet, pia er las letras redigidas fin uss. Nossa secretaria ha cumenzà cun questa lavur ed ha gia registrà ils chavazzins e renviaments dals toms 5, 6, 7, 8, en tut varga 15'000 unitads. Ella cuntinuescha cun questa lavur a mesira dal temp a disposiziun.

2.2. Biblioteca

2.2.1. Reordinaziun da la part belletristica

La part belletristica da nossa biblioteca era ordinada tenor onn d'ediziun dals cudeschs. En in corpus che crescha permanentamain è quai ina moda d'ordinar fitg pratica, mo fitg malpratica, cura ch'i sa tracta da consultar in cudesch (per ex. per la controlla da citats). Marga Annatina Secchi ed Alexa Arquisch han reordinà ils cudeschs tenor auturs ed alfabet ed inditgà sin il dies da mintga cudesch la scursanida da citar. Ussa chatt'ins ad egl il cudesch ch'ins giavischa, senza stuair consultar la glista da litteratura per s'infurmar da l'onn d'ediziun, u la cartoteca per eruir la signatura.

2.2.2. Restituziun dals cudeschs vegls rumantschs retschets da la LR en deposit

La stad 1980 ha l'Institut – tenor la glista segnada ils 11 da november 1980 da l'antierur charedatur dr. A. Decurtins – retschet en deposit ina quantidad da cudeschs vegls da la LR. Quels èn vegnids registrads cun ina signatura speziala e deponids sin nossas curunas.

L'entschatta da la stad ha la LR giavischà da retrair ils cudeschs. Ella haja l'intenziun da duvrar ina part per exponer en vitrinas, ina outra part duai vegnir surdada a prof. dr. Georges Darms per adiever da la biblioteca rumantscha da l'universitad da Friburg. Ils 10 da zercladur 1992 avain nus fatg inventari en preschientscha da Chasper Pult, Georges Darms, Erwin Ardüser, Felix Giger. Ins ha divis il corpus en trais parts: ina part che va a la LR (17 cudeschs), ina part a dr. Georges Darms (70 cudeschs) ed ina terza part (23 titels) han ins laschà en noss institut. I sa tracta en quest cass da cudeschs che l'Institut n'aveva betg en sia biblioteca. Deplorablamain n'avain nus betg chattà tut ils exemplars che duessan sa chattar en l'Institut tenor la glista segnada ils 11 da november 1980. La dumonda, tge ch'è succedì cun quests cudeschs è anc pendent. Ils cudeschs èn anc tuts en noss Institut e restan là fin che la dumonda è respundida.

2.3. Documentaziun

2.3.1. Copiatura da la glista da las scursanidas da litteratura

La glista da las scursanidas da litteratura (bibliografia), publitgada en il tom 5, pag. XV-LIX, avant exact 20 onns (1972) sto vegnir amplifitgada cun las ovras publitgadas e citadas dapi lura ed edida da nov en il proxim temp. Ils excerpts necessaris èn vegnids fatgs avant dus onns da Felix Lautenschlager. Dunna

Cristina Bundi ha scrit l'entira glista, ensemen cun las novas scursanidas, excerptadas da F. Lautenschlager, en il computer ed ha aschuntà la signatura da nossa biblioteca per mintga cudesch, quai che pussibilitescha da chattar las ovras ch'ins tschertga directamain ord la glista da las scursanidas, senza stuair consultar la cartoteca dals auturs. Dunna Bundi ha era fatg la lavur da controlla da tut las datas cun il material original. Per la publicaziun èn necessarias praticamain mo midadas da formataziun.

2.3.2. Broschura d'infurmaziun davart il DRG

Per satisfar al giavisch da bleras da nossas visitas, ha dunna Marga Annatina Secchi cumpilà ina documentaziun davart il DRG en ils linguatgs tudestg e rumantsch. Ella ha fatg in sboz da detagl da 40 paginas, sa servind dal material che Kuno Widmer ha preparà en il decurs dals onns passads per preschentar l'Institut. Ina giada che la broschura è finida, cunvegna da laschar stampar 400 fin 500 exemplars che nus pudain mintgamai surdar a nossas visitas.

2.4. Forzas auxiliaras

Nus avain engaschè signur Gion Giachen Furrer, Zignau, en temp parzial tenor atgna apprezzaziun per laschar excerptar las gasettas dal 19avel tschientaner. El ha excerptà las annadas 1836-1839 dil *Grischun Romonsch* ed ils onns 1840-1841 dalla *Nova Gasetta Ramonscha*.

A partir dals 17 d'avust fin ils 15 d'october ha dunna Cristina Bundi, Cuir, fatg la controlla dals citats e dals renviaments per insaquants da noss manuscrits e la lavur menziunada sisura vid la glista da las scursanidas da litteratura.

Rahel Giger, Cuir, ha lavurà il fanadur 30 uras per dar en il computer il register dals diapositivs da Derichsweiler.

Cun il temp registrassan nus era gugent nossa fototeca en la medema banca da datas, cun indicaziuns detagliadas davart ils objects che mintga fotografia cuntogna. Ils chavazzins rumantschs correspundents vuessan nus stampar sin cedels e deponer quels en la cartoteca maistra en il lieu che correspunda al lemma.

2.5. Dicziunari ed EED

Ils 1. da matg avain nus obtegnì ils 4 computers (Macintosh IIsi) per ils redactors. A partir da quest mument avain nus pudì entschaiver cun la redacziun al computer. Ma en il decurs da la stad hai dà differentas difficultads. Per l'emprem hai sa tractà d'optimar noss sistem: las scrittiras, ils segns spezial ed ils cumonds da la tastatura. Quai è stà ina lavur che ha duvrà bundantamain pazienza fin ch'ils ultims detagls han cuntentà. L'evaluaziun da differents programs d'elavuraziun da text ha mussà ch'il program Word funcziuna il meglier cun noss sistem.

Nus eran praticamain en la fasa finala da l'optimaziun, cur che nus avain decidì da midar il sistem da funcziun 6.07 cun il sistem nov 7.0, per esser al nivel

dal svilup tecnic. Quai n'è betg stà ina buna decisiun, almain l'emprim mument. Sco resultat da quest'operaziun ha il stampader refusà da stampar tschertas paginas. Nus avain tschertgà il sbagli l'entira stad. Finalmain avain nus stuì constatar ch'il sistem 7.0 era incumpatibel cun nossa scrittira grassa, q.v.d. ch'el destruiva tut las majusclas che purtavan accent, uschia ch'il stampader na pudeva betg pli identifitgar il cumond correspudent. Ina giada ch'il sbagli è stà localisà, n'èsi betg pli stà difficil da l'eliminar. Durant quest temp avain nus pudì rediger senza disturbis, ma nus essan vegnids en retard cun la publicaziun dal fascichel 117. Malgrà quests incaps essan nus cuntents che nus avain fatg la midada en la fasa d'introducziun ed aschiditg ch'il contract cun il programmader era anc en vigur. Uschia n'avain nus betg gî custs supplementars. Avessan nus fatg la midada pli tard, na fissan las difficultads betg stadas pli pitschnas, ed ils custs avessan nus gî da purtar sezs. Uss funcziuna tut fitg bain, e l'ultima prova d'exponer ans dà motiv dad esser loschs da nossa prestaziun.

3. *Lavurs externas*

Nossa secretaria, Alexa Arquisch, ha copià, sco l'onn passà, il manuscrit da las Annalas 1992 e fatg la spediun da quellas il davos da settember ensemen cun dna. Cristina Bundi.

Ultra da questas lavurs è ella stada occupada, ensemen cun il chauredatur, cun lavurs preparatoricas per l'ediziun dals dus cudeschs cun las ovras scientificas d'Alexi Decurtins.

4. *Collavuraziun dal DRG al project BREW*

Noss anteriur chauredatur, prof. dr. *Alexi Decurtins*, la persuna da confidenza da l'Institut per las relaziuns cun il BREW e collavuratur da quel, rapporta:

1. *Tochen las vacanzas da stad 1992 (ca. 1. da fenadur) hai jeu terminau la lavur d'informaziun che pertucca las letras L, M, N, O, P, Q, R, (T), V, Z.*
2. *Suenter las vacanzas da stad hai jeu effectuau duas caussas:*
 - a) *agid a dr. Stricker vid ina part dallas letras S-T (struha-termentuc).*
 - b) *lavur vid ils supplements, arrivai denton si da Turitg, numnadamein ils cavazzins labra-zunft, ca. 600 lemmas, da quels ina certa part gia scarpli sut autras fuormas.*
3. *Las empremas tratgas da redacziun per correcturas (letras U-Z) ein arrivadas da W. Eichenhofer la fin d'october. Ina emprema uatga, che jeu hai èntschiet la secunda mesadad da november, v.d. la cumparegliaziun critica dil concept redacziunal cun ils fegls d'informaziun, cumprova cun evidenza l'impurtonza da nossa lavur a Cuera.*
4. *Las lavurs da revisiun ed ils sforzs da s'entelgir per ina fuorma definitiva dils artechels BREW vegnan bein ad occupar nus durant igl entir onn 1993.*

5. *Relaziuns publicas*

5.1. *Visitaz, infurmaziun*

Ils 24 da schaner avain nus preschentà noss institut a dr. *Georges Jäger* ed ad ina grupp da 20 commembers da la Societad per la perscrutazun da la cultura grischuna.

Ils 5 da mars avain nus retschavì la visita dals romanists da la scola chantunala da Rychenberg-Winterthur (20 persunas).

Ils 18 da mars è arrivà il minister da la cultura da la provinza d'Udine, il dr. *Giacomo Cum*, cun ina grupp da persunas da l'Institut ladin-furlan ed il medem di *Chasper Pult* cun ina classa dal seminari da magisters.

Ils 15 da zercladur ha dr. *Giusep Capaul* entschavì cun lavurs da verificaziun e controlla vid il manuscrit dal tom 4 da l'istorgia da la litteratura «Funtaunas». Questa lavur ha cuzzà cun intervals fin vers la fin da fanadur.

Ils 17 da zercladur arriva dr. *Clemens Pally* cun ca. 10 persunas da ses curs da rumantsch.

Ils 29 da zercladur avain nus gì la visita da dna. dr. *Monika Kirchmeyer* cun 10 persunas da l'universitad da Freiburg i. Br.

Dals 6 d'october fin ils 14 da december ha la studenta dunna *Victoria Popovici* da Bucarest fatg adiever da nossa biblioteca e da noss material per ses studis dal rumantsch.

Ils 3 da november avain nus preschentà l'institut a scolasta *Carin Cadruvi* ch'è arrivada cun ina classa dad 11 scolars da la scola secundara da Vella.

Ils 25 da november arriva dna. dr. *Ursula Brunold* cun 13 scolars dalla HWV (Höhere Wirtschafts- und Verwaltungsschule), Cuira.

En intervals ha prof. dr. *Hans Stricker* lavurà per il BREW en il biro da noss redactor, signur Kuno Widmer.

5.2. *Congress, colloquis, occurrenz*

Ils 20 da matg è il charedactor stà envidà a la festivitad da cumià dal charedactor dal Vocabolario dei dialetti della Svizzera italiana, dr. Federico Spiess, a Lugano.

Ils 4 da zercladur è il charedactor sa participà da la dieta da lavur e da la festivitad «10 onns Rumantsch grischun», organisada da la LR.

Ils 4 da zercladur è Carli Tomaschett stà giast dal Colloqui rumantsch a l'ETH

(prof. dr. Iso Camartin) cun il tema da sia dissertaziun: *Die Orts- und Flurnamen der Gemeinde Trun. Mit einem siedlungsgeschichtlichen Überblick*. Trun/Cuera 1991.

Sco delegà da la Fundaziun Schiller Svizra per la Svizra rumantscha è il chouredatur stà preschent a l'act festiv a chaschun da la surdada dal Grond premi Schiller 1992 a Hugo Lötscher, ils 22 da settember a Turitg.

Ils 28 e 29 da settember sa chatta il chouredatur ad in congress davart plurilinguitad, intitulà «Linguas e territori/Sprachen und Sprachgebiete», ad Ascona (Monte Verità).

5.3. Mediums

En la Casa Paterna dals 3 da schaner 1992 è cumparida en connex cun la publicaziun dal fascichel 116 e la finiziun dal tom 8 ina intervista da *Claudio Vincenz* cun il chouredatur che preschenta curtamain noss institut e la lavur al DRG.

En il Tages-Anzeiger dals 28 d'avrigl 1992, pag. 11 ha il schurnalist *Carl Bieler* preschentà la lavur al DRG.

5.4. Regals a l'Institut

Ils 5 da mars regala *Tista Murk* l'emprim fascichel dal Tschumpert, *Versuch eines Bündnerischen Idiotikon*, Chur 1880.

Ils 18 da zercladur regala dr. *Clau Solèr* ina copia dal material da sias re-tschertgas linguisticas en Sutselva per noss adiever intern.

Ils 29 d'october regala noss anteriur chouredatur dr. *Alexi Decurtins* ca. 480 cedels cun excerpts privats ch'el aveva fatg a ses temp en connex cun la questiu «de/da».

5.5. Referats, publicaziuns

C. Tomaschett

– *Nums locals e historia da colonisaziun*. Referat a chaschun da la radunanza generala da la Societad Retorumantscha, ils 8 d'avrigl 1992 en il hotel Duc de Rohan a Cuira.

M. Annatina Secchi

– *Problems da la traducziun en rumantsch grischun da las «Giaglinas pensardas» da Luigi Malerba*. Referat salvà ils 6 da settember a chaschun dals Dis da litteratura a Domat.

Cuira, ils 31 da december 1992

Institut dal DRG
Felix Giger